

В.І. Павлюк
к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету імені Павла
Тичини

ДО ПРОБЛЕМИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО МОВНОГО ФАКТОРУ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Зв'язок між мовою і статтю представляла інтерес в рамках соціолінгвістики і суміжних дисциплін ще на початку ХХ ст. Коли науковці в лінгвістичній антропології розглядали відмінності між жіночою та чоловічою мовою в цілому ряді мов, вони у більшості випадків, виявляли відмінні риси мови різних статей.

Гендерна лінгвістика - (лінгвогендерологія) напрям лінгвістики, що вивчає взаємозв'язок та взаємовплив мови як системи, мовної картини світу людини та її статі й гендера.

Гендерна лінгвістика почала розвиватися з 60-х рр. ХХ ст. Саме в цей період проводилися кількісні дослідження змін мови обох статей, і було виявлено, що серед доповідачів з подібних соціальних класів, жінки, як правило, використовували більш стандартний або «престижний» варіант мови подібно до того, яким користувалися чоловіки.

Як наука гендерна лінгвістика набула свого динамічного розвитку в 70-х рр. ХХ ст. за допомогою західного феміністичного руху. У цей період виникла «позиція дефіциту», яка передбачала недостачу жіночого мовлення по відношенню до чоловічої, а позиція чоловічого домінування пояснювала значний вплив чоловічої мови різницею в силі голосу між представниками обох статей. У свою чергу, позиція культурної різниці розглядала мову жінок і чоловіків як культурно різні феномени. Теорія ввічливості, яка виникла в даний період розвитку гендерної лінгвістики, інтерпретувала мову жінок як більш лінгвістично ввічливу, ніж чоловічу.

Гендерна лінгвістика 90-х рр. ХХ ст. зазнала впливу сучасних теорій пов'язаних із пост-структуралізмом, наприклад теорії перформативності.

У цей період поняття «гендер» розглядається як менш стійкий і унітарний феномен, який вивчає підкреслюючи, або принаймні визнаючи, значну різноманітність між жіночою та чоловічою мовою, відмінності у відносинах між чоловіками і жінками та інші аспекти статевої ідентичності, відзначаючи важливість у використанні мови різними людьми. З цієї точки зору, важливо розглядати гендер як попередній атрибут, який впливає на використання мови і більш того, як інтерактивне досягнення - те, що може

бути виконано конкретним способом в різних контекстах. У лінгвістиці також зазначається, що поняття «гендер» є соціальним феноменом.

Гендерна лінгвістика на сучасному етапі розвитку досліджує дискурс між жіночністю і мужністю; вивчаються різні методологічні питання, в тому числі, такі як: варіаційна і міждієва соціолінгвістика, лінгвістична етнографія, аналіз мови, аналіз критичного дискурсу, дискурсивна психологія, аналіз жіночого пост-структуралістського дискурсу, тощо. На сучасному етапі впливовою є стратегія реформування мови, яка полягає у послідовній нейтралізації граматичного роду, зокрема, завдяки збірним поняттям, словам спільного роду або іншим лексичним засобам.

У сучасній лінгвістиці існує поняття гендерно-нейтральної мови, яка використовується саме в таких комунікативних ситуаціях, де необхідно уникати фамільярності.

Гендерно-нейтральна мова є однією з форм мовного прескриптивізму, який прагне звести до мінімуму припущення про рід або біологічну стать людей і співвідноситься з усною або письмовою формами мови.

У лінгвістиці сучасної англійської мови простежується тенденція до зміни форм звернень до жінок в зв'язку з ростом соціального статусу останніх в суспільстві.

На підставі структурно-стилістичного принципу можна виділити 4 групи типів звернення до англійської жінки в гендерної лінгвістики:

1. Назви зі структурним типом «іменник + слово-звернення». Це ввічливі

79

форми звертання такі як, наприклад, Miss Smith. Із сучасних тенденцій, що впливають на поведінку, що відносяться до першої групи, відзначимо появу аббревіатури Ms для позначення як заміжніх, так і незаміжніх жінок, і яке викликало багато суперечок серед лінгвістів. Звернення Ms мало замінити Miss і Missis для того, щоб не привертати увагу до подружнього стану жінки, так само, як і Mister. Насправді звернення Ms було додано до Miss and Mrs. Для деяких таке позначення зручне, поки не з'ясується шлюбний статус жінки. Деякі лінгвісти вважають, що Ms використовується для позначення розведених або незаміжніх жінок, феміністок і т.д. [1, с. 89].

2. Слово-звернення є ключовим і характеризує адресата за професією, віком, зовнішнім якимостям і характеру: nurse, waitress. Це нейтральні, розмовні або сленгові назви.

3. Слова-назви спорідненості, вони нечисленні. Спілкування з родичами передбачає відсутність формальності, тому звернення-найменування споріднення, що позначають родичів, за винятком нейтральних

mother і grandmother, відносяться до розмовної мови або сленгу: sis (відповідно «сестра»). [1, с.47 - 52].

4. Квазі-звернення («образливі прізвиська»), в яких на місці найменувань жінки виступають дерогативні й образливі лексичні одиниці: You, slut, come here! (Иди сюди, брудна тварюка!); You, pig, get out! (Забирайся, свиня) [1, с.89].

В англійській мові офіційні звернення до жінок є окремим аспектом гендерно-нейтральної мови, які з плином часу та під впливом соціокультурних умов у британському суспільстві змінили свою граматичну структуру.

Зокрема, сучасною тенденцією гендерно-нейтрального англійської мови є вживання ввічливого звертання «Мх», яке вимовляється як «Міх» або «Мух», і може бути використано замість традиційних звернень ввічливості для забезпечення статевої нейтральності.

П. Бейкер вважає звернення Mrs, Miss, Ms і Mr, які становлять значний інтерес для лінгвістів англосовітських країн, лейблами. Оскільки чоловіки не повинні показувати свій сімейний стан при зверненні «містер», жінки повинні вибирати між «міс» і «місіс». Звернення «Ms» було придумано, на думку дослідника, на протигагу «містерові», і оскільки воно викликає подив при вимові, то часто асоціюється з розлученою жінкою або жінкою нетрадиційної орієнтації, або ж нейтральним зверненням між жінкою і чоловіком. П. Бейкер зазначає, що Ms все ще рідко використовується в якості важливого звернення, і якщо ця тенденція буде поширюватися, то через тридцять років ввічливі звернення для обох статей в англійській мові можуть стати рідкісними. Вчений пояснює таку тенденцію персоналізацією британської культури, яка з роками тільки посилюється, і приходить до висновку, що люди все більше піддаються переконанню не використовувати сексистський термін «міс». Однак створення абсолютно нового звернення, такого як Ms, на думку науковця, буде здаватися підозрілим і суспільство буде йому протидіяти [2, с.132].

Гендерно-нейтральний підхід в лінгвістиці сучасної англійської мови має велике значення для гендерної лінгвістики в цілому, бо дає змогу зрозуміти природу гендерних відносин в суспільствах англосовітських країн і простежити тенденції освіти нових типів звернень до чоловіків і, зокрема, до жінок у зв'язку з посиленням їх ролі у сучасному суспільстві.

Вивчення аспектів англійської гендерно-нейтральної мови, на нашу думку, є перспективною тематикою для подальших досліджень в гендерної лінгвістики інших європейських мов.

Список використаних джерел:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка, Москва. – 1990. – 384 с.
2. Baker P. Will Ms ever be as frequent as Mr? A corpus-based comparison of gendered terms across four diachronic corpora of British English// *Gender and Language*, 4 (1)/2010. - 125-149 pp.